

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊАТИ Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan e-mail: uzas@mcs.uz 2014-yil 28-fevral • №9 (4252)

Ҳар кунимиз Наврўз бўлсин!

ЧОРБОҒЛАРДА БУЛБУЛ ОВОЗИ

Наврўз айёми ўзда халқимизнинг маънавий-эстетик қарашлари, урф-одатлари, табиат билан уйғун тарзда яшаш, ватанини обод этиш, шодлик ва хурсандчиликларини ўзаро баҳам кўриш, меҳр-оқибат кўрсатиш каби олижаноб фазилатларини мужассам этган қадим ва миллий байрамимиздир.

Наврўзнинг барча даврларда оммавий равишда катта майдонларда, сайлгоҳларда зўр тантана билан нишонланганига ана шундай олижаноб миллий қадриятларни ёрқин намойиш этиб, борлиқнинг ондан туғилгандай тозариб, гуллаб-яшнашига хизмат қилган. Байрамнинг тантана қилиниши, унда уюштирилган барча уйин-томошалар, кўшиқ-рақслардан қутилган муддао ҳам ушбу мақсадга йўналтирилган.

Наврўз соғинчи

Шунинг учун ҳам ис-тибод замонларида маънавиятимизнинг бир бўлаги сифатида Наврўз айёми таъқибга дучор бўлди. Айниқса, шўролар даврида бу байрамни миллат ҳаёти ва хотирасидан буткул ўчириб ташлашга ҳаракат қилинди. Шўроларнинг асл мақсади халқни миллий хотирадан мосуво этиш, ўзлигини, кадр-қимматини билувчи авлодлар туғилишига йўл қўймайлик эди.

Яратганга шукрлар бўлсинки, му-такиллик шарофати билан барча мил-

лий қадриятларимиз қатори Наврўз айёми ҳам ҳаётда яна ўз ўрнини топди, янгича мазмун ва моҳият кашф этди. Умумхалқ байрами сифатида чи-накам халқ сайли шодиёнасига айлан-ди. "Юсак маънавият – энгилмас куч" китобида таъкидланганидек: «Миллий маънавиятимиз азалдан қандай омил ва мезонлар негизда шаклланиб ке-лаётгани халқимиз учун энг азиз ва энг миллий байрам — шар-қона янги йил бўлмиш Наврўз айёми мисолида,

айниқса, ёрқин намоён бўлади. Барчамиз доимо орзиқиб кутадиган ва катта хурсандчилик, шодиёна билан ўтказадиган Наврўз байрами биз учун ҳаёт абадийлиги, табиатнинг у-стувор кудрати ва чексиз саховатининг, кўп минг йиллик миллий қиёфамиз, олижаноб урф-одатларимизнинг бетақдор ифодаси бўлиб келмоқда».

Давоми иккинчи саҳифада.

Шоира Зулфия

"БОБУР. ДЕВОҢ Назм маҳорати"

"Тафаккур" нашриёти таниқли олим Абдулла Аъзамнинг шу номдаги китобини босмадан чиқарди.

Маълумки, буюк саркарда ва улуг шоир Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳарбу зарб ишлари, ягона марказлашган давлатга асос соли-ши, бог-меъморчилигини ривож-лантириши, жаҳон адабиётида ўхшаши йўқ "Бобурнома", арузга доир рисола, "Мубаййин" асари, самимийлик ва латофат уфуриб турган бетақдор ғазаллар ёзган бўлса-да, ҳаётлик чоғида ўз девонини тартибга солишга улгурмаган.

Доимий ҳамроҳ

Бобур халқаро жамоат фонди ҳомийлигида чоп этилган мазкур китоб Бобурнинг назм маҳоратини очиб беришга бағишланган. Профес-сор Саидбек Ҳасанов китобдаги сўзбошида "Нозик таъбли ўқувчи эътиборига тақдим этилаётган бу китоб ҳозирги даврда аруз вази мавқеининг қайта тикланишини орзу қиладиган ижод аҳли, мумтоз адабиётимиз мухлислари, ўзбек адабиёти муаллимлари, ўқувчи ва тала-балар, кенг китобхонлар оммаси учун аруз фани бўйича ҳам илмий, ҳам амалий қўлланма бўлиб хизмат қилади", деб ёзди.

Китобда Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг ғазал, қитъа, фард ва маснавийларидан ташқари "Аруз ҳақида тушунча" ҳам берилган. Айни чоғда Бобур шеърларига вазн ва луғат жиҳатидан шарҳ, изоҳ ва табдиллар илова қилинган. Шу жиҳатдан китоб аруз қонун-қоидалари-ни ўрганиш борасида ҳам муҳим аҳамият касб этади. Китоб Бобур асарларига ишланган миниатюралардан фойдаланилган ҳолда юқори полиграфик маҳорат билан чоп этилган. Мухаррир — Бухорбўй Акрамов.

Абдулҳамид Чўлпоннинг: «Кишан кийма, бўйин эгма, Ки сен ҳам ҳур туғилгонсен» сингари оташин мисраларидаги ҳурликка даъват ва беқийс поэтик жозибасалар билан бир асрдан буён бадий сўз муҳаббатларини ўзига мафтун этиб келади.

Саймолар

Шунга монанд чўлпоншунослик ҳам шоир ижоди билан басма-бас даражада бой тарихига эга. Зеро, тарих яқраг, силлиқ ва текис бўлмаганидек, бу олдчилар ва танқидлар, чалқашлик ва мураккабликлар, қайта англаш ва эстетик талқини қийин тадқиқлар ҳам ўзига хос тарихдир.

ОЗОД СЎЗ ШАРАФИ

Маълумки, ўтган асрнинг 90-йилларида Чўлпон ижодини ҳолис, адабий-эстетик моҳиятига мос тарзда ўрганиш жараёни бошланди. Бу жараёнда кўпчилик қатнашди. Уларга сардор сифатида, Чўлпон ижодининг юзага чиқишида жонбозлик кўрсатган олимлар рўйхати-нинг аввалида эса Озод Шарафиддинов номи туради. Аслида олим-нинг фаолияти мустабид шўро замонида ҳам Чўлпон ижодига мурожаатдан, шеърини руҳидан ажралган эмас. Айрим мақоллари, «Тирик сатрлар» китоби, шу билан бирга, норасмий давраларда, талабалар аудиториясида Чўлпон шеърларини ёд айтганига оид хотиралар фикримизга далилдир.

Шу маънода Чўлпон асарлари оммага қайта тақдим қилинаётган паллада Озод Шарафиддинов тақдимсўз, сўзбошилар ёзди. Чўлпон ижодини янгича тамойиллар асосида ўрганиш натижалари сифати-да «Чўлпон», «Чўлпонни англаш» китоблари, «Адабиёт яшаса – миллат яшар» тадқиқоти юзага келди.

Давоми учинчи саҳифада.

ҚЎШИҚ — КЎНГИЛ ЧИРОҒИ

Санъат ихлосмандлари Шухрат Қаюмовни маҳоратли хонанда ва саводхон суҳандон, бетақдор бошловчи сифатида яхши танийди. Бу истеъдодли санъат-кор ижросидаги кўлаб мумтоз ашулалар, эстрада кўшиқлари алақачон мух-лислар қалбидан жой олиб улгурган. Айниқса, у бошловчилик қилаётган "Тараннум" кўрсатуви ўзининг маъно-мазмунини билан те-летомошабинлар меҳрини қозонди. Халқимизнинг сеvimли кўрсатувларидан бирига айланди. Юртимизда илк бор таш-кил этилган "Эътироф — 2013" танлови совриндорлари сафида "Тараннум" кўрсатуви бошловчиси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Шухрат Қаюмовнинг ҳам борлиги фикримиз далилидир.

Санъаткор билан суҳбатимиз "Тараннум"нинг "Эътироф" гача босиб ўтган йўли, кўрсатувнинг мақсадлари ва хонанданинг бугунги кўшиқчиликка муносабати ҳақида бўлди.

Учрашув

БАҲОР ТАЪРИФИДА

Суст хотин, сузма хотин

Суст хотин, сузма хотин, Кўланкаси майдон хотин. Ёмғир ёдир ҳўл бўлсин, Еру жаҳон кўл бўлсин, Майсалар қулоқ ёзсин, Суту қатик мўл бўлсин. Ёмғир ёдир, кўк бўлсин, Қурғоқчилик йўқ бўлсин, Арпа-буғдой бош тортсин, Кайвонилар ош тортсин.

Ёмғир ёдир, ҳўл бўлайлик, Биз ҳам сенга жўр бўлайлик, Кўкламла ўйнаб-қулиб, Ҳам шўху, ҳам зўр бўлайлик, Ёмғир ёдди, дўл бўлди, Еру жаҳон кўл бўлди, Шафтодилар барг ёзди, Дунё тўла гул бўлди, Суст хотин, сузма хотин.

Кўш кўшиқлари

Шохларинг бор чамбарак, Кўзларинг мисли чироқ, Кўшга кўшсам меҳнатингдан, Эду юртинг вақти чоғ.

Шохининг мулла довоти, Сенсан деҳқоннинг қуввати, Сен бўлмасанг деҳқоннинг, Қайрилади қаноти.

Қаро ери қоқ ёрған, Қову экиб лаб ёрған, Меҳнатингнинг зуридан, Тос тепангдан шох ёрған.

Кўш ҳайдадим саман сариқ, Ҳўкизлари жуда ориқ, Ҳўкизлари кўтаролмас, Ерда қолди бўйинтуруқ.

Ҳайда-ҳайда химич билан, Доини сепма чўмич билан, Деҳқон ўғли оlishида, Кучи етмай омовч билан.

Эниб келдинг экишдан, Тўрт оёгинг қумушдан, Очкўз бой қарамади, Базўр чиқдинг бу қишдан.

Тарлон таёғим ҳайда, Темир тўёғим ҳайда, Ишини тамоғ қилмасанг, Жонингга ором қайда.

Айтимлар

Аймажуз олти кун, Ётиб қолса етти кун, Сакраса сакиз кун, Тўқранса тўққиз кун, Ўқранса ўн кун. Ўтириб кетса ўттиз кун, Қайрилиб кетса қирқ кун, Аруз мошо олти кун, Юмалаб кетса етти кун, Сакраб кетса саккиз кун, Тўқраб келса тўққиз кун.

Турна айтими: — Арқон уч, гилам уч, Арқон уч, гилам уч. Турналар қурей-қурей, Тўрғай чулдир-чулдирей, Қайда сўқмоқ — йўлди-ей Оёқ ости гулдир-ей!

Чучмома айтими: — Чимма, чимма, чиралай, Сенинг кўзинг қуралай, Чув-чув мошо! Янги тўғинг кийиб чиқ, Кўҳна тўғинг қўйиб чиқ, Чув-чув мошо, чиқ, чиқ! Чин, чин чумачук Янги тўғинг кийиб чиқ, Эски тўғинг очиб чиқ!

Мақоллар

Яхши одам кўзидан маълум, Яхши йил наврўзидан.

Яхши келса ҳутин кўринг, Хурма-хурма сутини кўринг.

Қантар овса, қалт этар, Деҳқоннинг кўзи ялт этар.

Наврўздан сўнг қиш бўлмас, Мезондан сўнг ёз бўлмас.

Келди баҳорнинг ёмғири Намаю шарру шур қилиб, Шуъласини ярақлатиб, Чақмоғини чақирлатиб, Келди баҳорнинг ёмғири Намаю шарру шур қилиб.

Кетган қушлар узокдан Яна бизга қайтади, Қуртак очган шохларда Сайраб кўшиқ айтади.

Отқулоғу отқулоқ, Тагида ўйнар булоқ.

Сумалак

Сумалакжон, сумалак, Мен сенга жоним ҳалак, Сумалак қадим овқат, Уни пишириб бериш, Анъанавий бир олат.

Бугдойни аввал олиб, Тахтага яйратамиз, Ҳафтаб сувни сениб, Баҳордай яшнатамиз.

Тайёр бўлгач бугдойжон, Янгиб-янгиб эзилар, Сувни сикиб олиниб, Дош қозонга солинар.

Яйраб-яйраб момолар, Қозонни қовлаб турар, Ўсма тортган қиз-жувон, Шўх кўшиқ қўлаб турар.

Қора қошли қизалоқ, Йўлларингга мен муштоқ, Сумалак бир баҳона, Мендан кетмагин йироқ.

Сумалаклар қўйибсиз, Қиз-жувонни йигибсиз, Тўй ўчоқда ўт ёқиб, Дош қозонлар осибсиз.

Сумалакжон, сумалак, Мен сенга жоним ҳалак, Сен пишиб чиққанингда, Тўйиб-тўйиб бир ялай.

Баҳорнинг элчисисан Таомнинг бонгчисисан, Мўл-қўллик даракчисан, Сумалакжон, сумалак.

Бойчечак чиқибди, бугун Наврўз экан

Бойчечак чиқибди, бугун Наврўз экан, Ҳама бир-бирига жигар сўз экан, Олам ҳам баробар кеча-кундуз экан, Байчечак чиқибди, бугун Наврўз экан.

Янги йилнинг муборак бўлсин, ҳой бобо, Янги йилнинг муборак бўлсин, ой мошо, Янги йилнинг муборак бўлсин, ҳой она, Байчечак чиқибди, бугун Наврўз экан.

Ҳой, боғбон бобо, ниҳолга берсин барака, Ҳой, деҳқон бобо, даланга берсин барака, Ҳой, чўпон бобо, қўранга берсин барака, Байчечак чиқибди, бугун Наврўз экан.

Чатта гул

Ҳа-ю, читти гул, Ҳа-ю, читти гул.

Қўлинг қўлбоғда бўлсин, Белинг белбоғда бўлсин. Ҳа-ю, читти гул, Ҳа-ю, читти гул.

Тапир-тупур от келди, Чиқиб қаранг, ким келди Ҳа-ю, читти гул, Ҳа-ю, читти гул.

Аравада ун келди, Чилдирмада гул келди. Ҳа-ю, читти гул, Ҳа-ю, читти гул.

Гул яхшию, гул яхши, Гулнинг попути яхши. Ҳа-ю, читти гул, Ҳа-ю, читти гул.

Ўртада ўйнаган қизнинг Ҳайдар қоқили яхши. Ҳа-ю, читти гул, Ҳа-ю, читти гул.

Бошланги биринчи саҳифада.

Ўз вақтида Озод Шарафиддинов Чўлпоннинг лирик меросини, «фавкулда истеъдодга эга бўлган шoir» руҳиятини, шеърининг инди-видуал, поэтик, публицистик ва ижтимоий-эстетик моҳиятини теран тушунирди. Жа-хон шеърини намуналар билан ёнма-ён ту-радиган «Гўзал», «Бинафша», «Қаландар ишқи» каби қатор шеърларига хос бадиий санъатларга, ритмига, қофияси, вази-тизимига эътибор берди. Айни чоғда, Чўлпоннинг замонга мослашган шеърлари ҳақида ҳам ҳолис фикрларни ёзди: «Ҳақиқий шеърининг олтинга қийсаш мумкин бўлса, замонасозлик билан ёзилган шеърларни усти зарҳалланган, лекин асли олтин бўлмаган нар-сага тенглаш мумкин. Афсуски, Чўлпоннинг 30-йиллардаги баъзи бир шеърларида биз ҳаёт ҳақиқатининг сусайиши билан бадииятнинг ҳам, шеърининг ҳам сусайганини кўрамиз». Аммо бундай ўринларда «бир салчиб тушиб, унинг номига маломат тошларини отишга шомаслик керак». Аксинча, шoir кайфия-ти, ҳолати, инсонлигини тушуниш йўлидан бо-риш лозимлигини таъкидлайди олим.

шер Навоий-чи? У кимнинг вакили бўлади? Ҳукмрон эксплуататорлар манфаатини кўзла-ганми? Ё бошқа бирор синф вакилими? Қури-ниб турибдики, масалани бу тарзда қўядиган бўлсак, адабиётнинг моҳиятини бузувчи, шеори ни масҳара қилишдан бошқа нарсага ярамайдиган хулосалар келиб чиқади».

Сўзлар

Озод Шарафиддинов бадиий адабиётга нотўғри, гайриэстетик, гай-риилмий ёндашув тамойиллари охи-р-оқибат ижодкорни бадном қилишга, бирёқламаликка ва тузурак-сизликка олиб келишини таъкидлайди.

Чўлпон отилгандан кейин ҳам, «улуғ миллатлар ота-си» ўлгандан сўнг ҳам шoir иж-одига муносабат деярли ўзгармаган эди. Унинг асар-лари босилмади, номи истеъ-додли шoirлар қаторида тилга олинмади. 50-йиллар-дан Чўлпон асарлари қайта

йўқ. Озод ака ўзи мансуб авлод олимлари, хусусан, Ҳамзаю Фитратлар ижодини ўрган-ганлар ўз ижод йўлларида бир назар таш-лашлари фойдали бўлишини билгани боис бир мақоласида: «Нима ҳам дейиш мумкин

– ҳеч кимни мажбурлаб тавба-тазарру қилдириб бўлмайди, бу иш ҳар ким-нинг виждонига ҳавола», деган бағоят ўринли ва иб-ратли фикрни ёзган эди.

Назаримда, Озод Шара-фиддинов юксак бир содда услубга эришган, ўқувчи ту-шунадиган тилда ёзадиган, матни ўринли-ўринсиз ата-малар билан «безаш»ни хуш кўрмайдиган олимлар тоифа-сидан эди. Агар олимнинг чўлпоншунос сифатида ёзган асарларига услубий нуқтаи назардан қаралса, «жўшқин эҳтирос, ўқувчи билан муло-қот ёки унга мувожабат, кириш сўз ва таъкидларни, баъзан баёнида грамматик шахс

қўшимчаларнинг бирлик-кўplik сонда алма-шиб келиш ҳолларини кўриш мумкин. Масалан, матн ичидаги «Ҳой, биродарлар! Нима қилаяп-сизлар?», «Сиз, биродар, кўп ҳовлиқаверманг...», «Ие, шоманг, ахир...», «Энди ўзингиз тасаввур қилинг...», «Кўряпсизми...», «Бир лаҳза ўйлаб кўрайлик...», «Шаҳсан мен...», «Мен қатъий амин-манки...» каби иборалардан ўқувчи туйқус сер-гақ тортади ёки илмий муҳокамалардан толиқ-қан асаб толалари бир лаҳза ором олади. Ай-ниқса, мақолалари тилидаги «қоронғи кечалар-нинг тонги отмади», «тўрга илгинган балиқдай», «қуёш чарақлаб турган осмонда тўсатдан мома-қалдирак гўмбирлагандек бўлди» каби ўхшати-шлар, «эски ҳаммом, эски тослиғича», «бир бало-си бўлмаса, шудгорда қуйруқ на қилур», «бе-ҳуда уриниш белни синдира», «етти ухлаб туши-га кирмаган» каби халқона ҳикमतлар, фразео-логик бирликлар олимнинг мақолаларини ўқийли қилади, мазмун-моҳиятини беэди. Шу-нингдек, Озод Шарафиддиновнинг асарларида истеъдод табиятига, умумадабийёта, санъаткор ёки мунаққидга тегишли «Ҳақиқат йўлида айтил-ган оташин Сўз мангу яшайди», «Ҳақиқий истеъдод эҳсан ҳеч қачон жўнгина формулага тушадиган юзаси одам бўлмайди», «Бунақа му-наққидлар ёхуд «олимлар» ногорачининг бача-сига ўхшайди – ҳали ногоронинг так-туми эши-тилмасдан, ногорачи чўпини қўлига олиши би-лан муқом қилиб, йўрғалай бошлайди» каби хотирада муҳрланиб қоладиган қўйма фикрлар ҳам талайгина.

Чўлпон шеърларида қишан билан ҳурлик тазоди кўп учрайди. Озод Шарафиддинов чўлпоншунослар сардори сифатида Чўлпон руҳиятини, мураккаб даврнинг зиддиятлари-ни, шoir қалбидаги ҳурлик истagini чуқур англади, теран тушунирди. Чўлпоншунос-ликдаги бу жараёнлар, яъни асарларини тадқиқ қилиш, адабий матнларни қийсаш, турли вақтли матбуот нашрларидан шеърла-рини излаб топиш ва, энг муҳими, келажақда мукам-мал асарлар тўпламини нашрга тайёрлаш — Озод Шарафиддинов бошлаб берган шарафли ишлар давом этади, албатта.

Баҳодир КАРИМ

ЭЪТИБОРДИ БЎЛАЙДИК

Яқинда «Бувайда зиёратгоҳлари» китоби нашр этилганини эшитиб қувон-дим. Китобни топиб, ўқиб чиқдим. Нодирбек Абдулаҳатов, Абдужаббор Раҳмонов, Муҳаммадjon Аҳмедов ҳамкорлигида ёзилган 432 бетли бу китоб ўн тўрт тарихий шахсининг мақбаралари ҳақида экан. Булар — Биби Убайда, Пошшо Пырим, Султон Баёз Бистом, Галдирбобо, Бандикушод ота, Сўфи азизлар, Чилтонтепа, Гўдакмозор, Сукмозор, Гойиб бува, Шўрте-па, Хўжам Пошшо, Топтиқ азизлар зиёратгоҳларидир.

Шўро замонида вайрон қилинган бу мақ-бараларнинг гумбаз ва деворлари қулаб, ерга кўмилиб, вайрон этилгани, бугун эса улар қайтадан таъмирланиб, янгидан қад кўтарди гўзаллашгани ҳақидаги рангли расмлар ҳам китобдан ўрин олган. Таҳсин-га сазовор бу ишлар мустақиллигимиз шарофатидандир, албатта.

Муаллифлар кўрсатишича, китобда 584 муаллифнинг китоб, журнал, газета ва авторефератларидан фойдаланилган. Китобнинг 204 — 399-бетлари эса Шоҳ Ҳаким Холиснинг «Шоҳ Жарир» қиссаси билан тўлдирилган. Булар ҳаммаси бор, аммо мақбараalarda кимлар ётибди, улар кимлар учун қурилгани аниқ айтилмай-ди. Буюк зотлар учун бино қилинган бу қабрлар абадиятга сақланиши назарда тутилган. Аслида қабрларга қабртоши қўйилар, уларнинг муборак отлари, ту-гилган ёки вафот этган йиллари ёзилар-ди. Аммо бу қабртошлар йўқолган ёки йўқотилган бўлиши мумкин. Афсуски, муаллифлар фойдаланилган манбаларга асосланиб бирорта мақбара ҳақида аниқ хулоса чиқара олмаган. Бундан билина-дики, уларда таҳлил ва талқин маҳорати етишмаган.

Китобда каминага алоқадор матнлар ҳам бор экан, яъни Навоийнинг «Насойим ул-муҳаббат» асарига доир Хожа Боязид тўғрисидаги тадқиқотимдан парча ҳам ўрин олган. Китобда Султон Боязид Бас-том зиёратгоҳига бағишланган бобда шундай ёзилади:

«Таъкид жоизки, буюк соҳибқирон, машхур саркарда Амир Темур ҳаёти ва фа-олияти тўғрисида кўпдан-кўп қўлёзма ман-балар, неча ўнлаб китоблар бизгача етиб келди. Булардан бошқа замон уламолари ва фузалолари асарларида ҳам Соҳибқир-он тўғрисида муҳим далиллар ёзиб қол-дирилди. Шулардан бири Алишер Навоий-нинг 901 ҳижрий (1495-96) йилда ёзган «Насойим ул-муҳаббат мин шамойим ул-футувват» («Улуғлик хушбўйликларини та-ратувчи севги шабодалари») асаридир. Навоий ушбу асарда турк машойихлари ҳаёти ва фаолиятидаги буюк улугворлик-ларига алоҳида эътибор қаратгандир. Асарнинг турк машойихлари қисмида Аб-дурахмон Жомийнинг «Нафаҳот ул-унс» асаридан фарқлиқ Абдулло Муборак, Абу Мансур Мотуридид, Аҳмад Ясавий, Аҳмад Югнакий, Пахлаван Маҳмуд, Убай-дуллох Лутфий, Муҳаммад Табодгоний, Хожа Боязид ва бошқа юздан ортиқ турк машойихлари ўрин олгандир. Асарнинг бир неча жойида Соҳибқирон шахсиятига оид маълумотлар ҳам баён этилган. Асардаги авлиёлар тафсилотининг 617-рақам тартиб остида Навоий ёзади: «Хожа Боязид» (Бо-язид — нури, порлоқ деган маънога эга) айлаҳйирраҳма. Станинг яқин авлодидан-дур. Темурбек анинг суҳбатига келибтур. Ва келурда кўнглида кеңибтурки, бу эр-нинг маъно оламиндан хабари бўлса, биз-га иссиқ ҳалво тортқой. Ул муридларга ҳалвони худ буюргон экандур. Бек била саломлашиб, кўришгондин сўнгра дебдур-

Ҳамидхон ИСЛОМИЙ

ОЗОД СЎЗ ШАРАФИ

Шoir «муҳаббат осмониди гўзал Чўлпон» бўлиб порлаб турган 20-йилларда унинг шеърларига нисбатан тўғри баҳо берилган мақо-лалар ҳам босилган эди. Бироқ О.Шарафид-динов бу мақолаларни таҳлил қиларкан, шун-дай хулосага келади: «...бу тақризлар ҳар қанча холисона ёзилган бўлмасин, уларнинг ҳамма-сидан ҳам янги чиққан шoirга нисбатан меҳр ва эътибор ҳар қанча барқ уриб турмасин, уларни биз Чўлпонни англаш йўлидаги бирон-бир жиддий ютуқлар деб атай олмаймиз. Улар жуда ёрлақанда Чўлпон юксаклигига олиб борувчи улкан зинанинг биринчи пиллапола-ри эди, холос». Дарҳақиқат, олим таъкидла-ганидек, гарчанд бу мақолаларда Чўлпонни «халқ шoirи эмас, зиёлилар шoirи» деган танқид-лар ёзилган бўлса ҳам, бу сифат сийғай ёки саналмас эди. Шoirдаги бир кайфият, ўзига хос бир хусусият деб қараларди.

нашр этила бошланган 90-йилларгача ўтган давр ҳодисаларига Озод Шарафиддиновнинг ўзи гувоҳ бўлди. Мустабид тузум даврида ёзил-ган «Йиллар ва йўллар» мақоласидаги фикр-лар, домла муҳаррирлиги остида чоп этилган «Тирик сатрлар» ўз-ўзидан пайдо бўлгани йўқ, Профессор У.Норматов хотирлашича, «Музно-ма» муқовасига ўраб сотилган «Тирик сатрлар» «вақтида ўзининг тарихий миссиясини аъло да-ражада» бажарган эди. Бу хизматларни Чўлпонга муҳаббатли олимнинг, довурак но-ширларнинг қишанланган ҳурлики озод этиш йўлидаги улкан жасорати сифатида баҳолаш лозимдир.

Озод Шарафиддинов табиятида катта олимларга хос бағрикенглик ва мардлик бор эди. Ўзини-ўзи тафтиш қила олиш, ҳатто чи-гитдай камчилиги бўлса-да, уни очик тан олиш мақомига ҳамма ҳам кўтарила билмайди. Айниқса, дунёқарашлар эврилишга юз тутган, алфов-далговли бир паллада «нега мен эъти-қодимни ўзгартирдим», дея ўзига савол бе-риш учун одам, аввало, мард бўлиши керак. Ўз илмий мақола ёки китобларида ёзиб қўйил-ган, ўз вақтида тўғри туюлган, вақт ўтиши билан ўзгарган фикрлар ҳақиқатини тан олиш ҳам чинакам жўмард олимга хос фазилат-дир. Озод ака ижодига назар ташланганда бундай ибратга муносиб ўринлар яққол кўри-нади. Хусусан, «Адабиёт яшаса — миллат яшар» мақоласида Чўлпоннинг «Шўро хукума-ти ва саное нафиса» мақоласини шoirнинг «инқилобни ижобий кутиб олганининг дали-ли» сифатида, «дахонинг «айрим асарлари таъсирида ёзилган» асар деган тахминни ил-гари сурганини, янги манбалар билан таниш-гандан кейин эса фикри ўзгарганини очик-ой-дин ёзади. Холбуки, бу фактларнинг биров сўра-ган эмас, кимдир буни топиб танқид ҳам қил-ган эмас. Мабодо, шундай бўлган тақдирда ҳам Озод ака эмин-эркин: «Эй биродари азиз, бориб фалон маколани ўқигин...», дея мас-лаҳат берган бўларди. Зотан, ўзининг ёзган мақоласидаги паст-баланд гапларни олим-нинг ўзидан кўра яхшироқ биладиган одам

Баҳодир КАРИМ

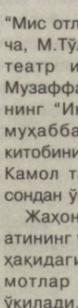
«ЖАҲОН АДАБИЁТИ»

2014 йил, 1-сон

Ушбу сон 1997 йил июндан чиқа бошлаган «Жаҳон адабиё-ти»нинг 200-сонидир. Шу муно-сабат билан журналнинг илк саҳифаларида бош муҳаррир Шухрат Ризаевнинг, тахир ҳайъати аъзоси Амир Файзулла-нинг мақолалари босилган. Уларда журналнинг ўн етти йил-лик фаолиятига бир назар таш-ланган. Шунингдек, бир гуруҳ ижодкорларнинг «Жаҳон адаби-ёти» журнали ҳақида-ги фикр-мулоҳазала-ри, тақлиф-истаклари ёритилган.

Журналларни варақлаганас

Янги йилдаги би-ринчи сондан амери-калик машхур адиб Теодор Драйзернинг «Сармодор» романи (рус тилидан Амир Файзулла таржимаси) ва туркиялик адиб Меҳмет Ўндернинг «Мавлоно» номи асарини (турк тилидан Шерму-род Субҳон таржимаси) ўқишга киришасиз. «Мавлоно» биогра-фик асар, унда муаллиф буюк аллома Жалолиддин Румий сиймосини имкон қадар ўқувчи кўз ўнгига гавдалантиришга интилган. «Глобус» рўкни ости-да Австралия адабиёти ва санъати ҳақида қизиқарли маълумотлар берилган. Мўҳими, австралиялик Уайт Патрик, Генри Лоусон, Кристофер Бреннан ва бошқа таниқли

Жаҳон АДАБИЁТИ

«ШАРҚ ЮЛДУЗИ»

2014 йил, 1-сон

Журналнинг ушбу сони таниқли адиб Тоҳир Маликнинг фарзанд ва унинг тарбияси мавзуси-даги «Саодатли келажақ умиди» сарлаҳали пу-блицистик мақоласи билан очилади.

Атоқли шoirимиз Эркин Воҳидовнинг «Ўзи устоз бўлар устоз кўрганлар» деб номланган бир туркум шеърлари, ҳазрат Алишер Навоий ғазалларига мухаммаслари шеърят му-ҳлислари учун муносиб тўхфа бўлган. Таваллудининг 60 йиллиги кенг нишонланаётган Ўзбекистон халқ шoirи Муҳаммад Юсуф-нинг «Осмоннинг охири» манзумаси шoir ижодининг ўзига хос қирраларидан бири бўлиб, уни насрдаги шеър деб айтиш мум-кин. Шунингдек, ушбу сонда шеърятимиз навқирон авлодининг бир гуруҳ вакиллари ҳамда андижонлик ёш шoirлар ижодидан намуналар эълон қилинган.

Наср илхосмандлари таниқли адиб Анвар Обиджоннинг «Ажинаси бор йўллар», Рустам Мусурмоннинг «Муқанна» қиссалари, Эшқобил Валининг «Ғирилик» ҳикояси билан танишадилар. Ўзбекистон халқ шoirи Усмон Азимнинг «Тонг отган тарафларда» номи насрий драматик достониди олис мозийда кечган воқеалар тасвирланади. Гегелнинг «Эстетика» асари (рус тилидан М.Абдуллаев таржимаси), Ибн Синонинг «Ишқ ҳақида рисола»си (М. Маҳмуд ва З.Баҳриддинов таржимаси), Артур Шопенгауэрнинг «Ҳаёт сабоқлари» асари (рус тилидан А.Абдуқодиров таржимаси), Мария Цветаеванинг Ойгул Суюндикова таржимасидаги бир туркум шеърлари Фарбу Шарқ фалсафаси, эстетик тафаккури, бадиияти намуналари сифатида кўпчиликда жиддий қизиқиш уйғотиши табиий.

Шунингдек, ушбу сонда Комил Авазининг Мўҳимий ғазалларига му-хаммаслари, «Унутмас мени боғим» рўкнида берилган Умарбе-ковнинг «Қиёмат қарз» ҳикояси, Вали Аҳмаджоннинг болаларга атал-ган шеърлари, «Ижодкор лабораторияси» туркумида таниқли адиб Эркин Аъзам билан адабиётшунос Марҳабо Кўчқорова суҳбати ҳам журнал мундарижасига салмоқ бағишлаган. Ҳамдам Абдуллаевнинг таниқли шoir Матназар Абдулҳаким шеърятини, Аҳмадбек Алимбеков-нинг Алихон Муллоахун ўғли Оразий ғазаллари таҳлилий бағишлан-ган тадқиқотлари, Мансурхон Тоировнинг «Венгер сийёҳининг сўнмас севгиси» мақоласи ҳам муштарийлар эътиборини тортishi тайин.

ШАРҚ ЮЛДУЗИ

«СЎЗДАГИ ЎЗЛИК»

Мустақиллик даврида мум-тоз бадиий меросимизни ян-гича тамойиллар асосида хо-лис тадқиқ ва тарғиб этиш учун кенг имкониятлар яратил-ди. Бу имконият классик ада-биётимиз мутахасссларига улкан руҳ, иждодий рағбат ба-ғишлади. Уларнинг чуқур таҳ-лил ва оммабоп талқинига асосланган рисоалари из-чил нашр этиб келинаётир.

Жомий, Алишер Навоий, Бобур иждодиётининг айрим долазар мавзула-рини ёритишга бағиш-ланган тадқиқотлар жой олган. «Шеър шарҳи ва талқинлари» бобида ҳаз-рат Алишер Навоийнинг йигирмага яқин шеърини асари шарҳланган, талқин

Яқинда «Ваюз» нашриёти томонидан чоп этилган та-ниқли адабиётшунос олим Иброҳим Ҳаққулнинг «Сўздаги ўзлик» рисоласи ана шундай нашрлардан бири. Рисолада олимнинг мустақиллик йилла-рида адабиётнинг ўрни ва роли, ёш авлод маънавий ола-мини бойитишдаги тарбиявий аҳамияти, мумтоз ва тасавуф адабиётининг назарий маса-лаларига бағишланган тадқи-қот ва мақолалари жамланган. Рисоланинг илк боби «Мо-ҳият тармоқлари» деб номла-ниб, ундан Шарқ бадиий та-факкури даргалари Абдураҳмон

«Сўздаги ўзлик» рисола-си масъул муҳаррири К.Муллаҳўжаева, нашрга тайёрловчи С.Утанова.

СУЗДАГИ ЎЗЛИК

Ўғди, лексин мен юқоридаги айтилган фикрга бугун энди тўлиқ ишонман. Ишона-ман дейиш камлик қила-ди — китобдан беғараз, китобдан беминнат мусо-ҳиб топилмаслигига икорим ҳам бор», деб ёзади муаллиф бир суҳбатда.

Ризовно НИЗОМОВА, Жаҳон тиллари университети талабаси

ЗУЛФИЯ, Ўзбекистон халқ шоири

СЕНИ КУЙЛАЙМАН, ҲАЁТ!

Халқимиз айтаётган сўзларим

Ўзинг ташна этдинг, ўзинг сув тутдинг,
Қалбимдаги саҳром, дарёмсан, халқим!
Сени сева-сева мен бойиб кетдим,
Дунё ичра топган дунёмсан, халқим!

Юрак чақмоқ теккан осмон юзидай,
Лекин эътиқодим, иймоним бутун,
Умримда қилганим озми-кўнимдан,
Меҳрим дарёсидан серобман бу кун.

Менга Навоидан айтнинг алла деб,
Лутфидан онгимга зиё таратдинг.
Қийналган оламга бўлгин дилда деб,
Асли ўзинг мени шоир яратдинг...

Ёш шуур, курашчан туйғулар билан,
Сенинг тақдирингга маҳкам туташдим.
Не-не ганимлар-ла курашганим он
Кўпинг бири бўлиб малҳамга шондим.

Сарғайган даштларга бердинг яшил қон,
Тупроқ тепаларда шаҳар кўтардинг:
Ҳар бир галабангни кўрган суюқ он
Дилдаги ўз ганим куйи чўкарди.

Йўл юрдим, соғиндим, тўқилди байтим,
Хоржанинг шомлари, саҳарлариди.
Эзу истақларинг жаранглаб айтдим
Осиё, Африка минбарлариди.

Пахта хирмонининг ўси бўйлари,
Таниди, тан олди яқини йироқ
Ғурурлан денгиздай тўлиб куйладим,
Толелар тиладим бундан ёрқинроқ.

Мактублар ёздинг сен, мактублар битдим,
Гоҳ кўзга нам қалқиб, гоҳида хушбахт.
Шеър билан, сўз билан қалбимга етдим,
Ўша қалб мен учун энг шарафли тахт.

Кўзим устидасан бу тугёли дам,
Сен билан тақдирдош кундузли бўлдим.
Сени деб сийлади Умр, азиз Ватан
Эъзозли бўлдим мен, юлдузли бўлдим.

Ҳали бор олдимда ўтмаган бурчим,
Ўтайман кўзимда тирик турса нур.
Умримдаги барча фасллар учун
Ўзига бек халқим, Сенига ташаккур!

1985

Баҳор

Инсон кўзларида жон олар баҳор,
Барча томирида унинг тўққини.
Ўтмишининг беҳуда они каби қор,
Беиз, бедард эриб кетар учқунни.

Яшаётган сатрлар

Инсон кўзларида жон олар баҳор,
Ўйинқароқ гўдак сингари булут.
Кўк қовоғи уюқ,
Ёрқин бир виқор

Книшлар қалбидан боқар бўлиб ўт.

Баҳорнинг сеҳрлар боқий чиройи,
Ёшу кекса кўнглин овлайди бирдак.
Кўзгунини сиңдириб ташлар.
Киройи

Ҳар кишининг ёши бу фасл дилдак.

Ҳар нурга,
ҳар қушга,
ҳар куртакка шод
Бениҳоя яқин бўлади йироқ,
Гўё сениз ҳосил бўлади барбод,
Ҳар тикилган чигит кўксинг этар тоғ.

Баҳор бўлмасайди, одамзод албат,
Ўзи кашф этарди, кашф этгандай бахт...

Бу оқшом...

Бу оқшом пориллар дил нуригизда,
Дийдор бахти насиб яна Сиз билан.
Турибман, азизлар, хузурингизда
Ҳамон ўтмиш кўнгли, ёруғ юз билан.

Ҳамон мулкимдаги сийму зарим — шеър,
Сочимда, чехрамда йиллардан нишон.
Саждагоҳим танҳо Ватан, Она Ер,
Орузларим қарвон, сарбоним — ишонч.

Ҳамон ота-онам, икки жаҳоним,
Азиз ёди аро шикаста, бутман.
Ишқим — алаңгадир, қордир ҳижроним,
Саксон йил ловуллаб сўнмаган ўтман.

Иккита кўзимга икки қорачиғ —
Мунисим Ҳулқарим, алпим Омоним.
Ширин набиралар ҳаётдан тортиғ,
Ҳар бири жонига пайванддир жоним.

Номлари, ёдлари пайгамбар монанд
Ҳазрат устозларим — теран илдизлар,
Мен ундан жон олиб кўқарган дарахт,
Меваси — қалбимдан отилган сўзлар.

Ҳикматлар бағрида дур, марваридим,
Аждолларим менга ифтихор, гурур.
Шу мавжлардан томган нуқра умидим
Шоира қизларим бахш этган сурур.

Мушоира олдидан. Шоирлар Туроб Тўла, Миртемир, Зулфия,
Музаёйна Алавия ва Ойдин Ҳожиёва. 1976 йил.

Устоз Зулфияхонимнинг меҳригиёси, оҳан-
рабоси бор эди. Бир марта унинг суҳбатида
бўлган киши шоиранинг меҳру муҳаббати,
ўзгача салобати, улугворлигига мафтун
бўлар, бу дилкаш инсон билан учрашувини
умрбод эслаб юрарди. Унинг жўшқин, ўқтам
овози дунё минбарларида ўзбекистон шону
шавкатидан сўйлаган, Шарқ шеърятининг
сеҳру жозибаси билан жаҳон аҳлига ошно
бўлиб қолган эди.

Шону шуҳратнинг юксак чўққиларида тур-
ган шоиранинг беҳад гўзал самимия-
ти, камтарлиги мени ҳали-хануз лол
қолдиради. Шундай тақрори йўқ ин-
сон билан тўққиз йил "Саодат"да ишлаган
йилларим (1976-1985) ҳаётимнинг энг ёруғ,
қувончли давлари бўлди. Зулфияхонимнинг
маҳсус қабул кунлари бўлмасди. Эртага ке-
линг, деган иборани ёмон кўрарди. Шоира
қизларни, айниқса, вилоятдан келган тортин-
чок ҳаваскор қизларни дарров қабулга чо-
рлар, машқларини ўша захотиёқ ўқиб, таҳрир
қилиб бўлимига чиқарар, навбатдаги сонга ре-
жалаштиришни таъкидларди.

Зулфияхоним улугсифат либосда, қиш кун-
лари елкага рўмон ташлаб юришни ёқтирар-
ди. Ишондада шиппак кийиб юришни, пала-
партши кийишни суймасди. Бизларга кан-
дай кийиниш, қайси мушоирада қандай шеър
ўқишни ўргатарди, одамлар билан муомала-
муносабатдан сабоқ бериб чарчамасди. Янги
либосда ишга борган кунимиз дарров ё ча-
қирарди, ё хонамизга қирарди. Бош муҳар-
рирининг мактаб қўйгани, баъзан янги либос
учун ўзлари фасон чизиб бергани биз учун
байрам эди. Қабулхонада иккита чаққон ко-
тиба ўтирса ҳам устоз таҳрирдан чиққан ма-
териалларни ўзлари бўлимига олиб чиқарди.

Зулфияхоним минбарга чиққанида мухта-
шам қасрларга салобат чўкарди. Мухлисла-
ри уни соғиниб тингларди. Залдаги меҳр-му-
ҳаббат ва ихлосни у ҳис қилиб турарди, бун-
дай анжуманлардан завқ, куч-қувват олар-
ди. Халқ муҳаббати билан бахтиёр эди, юра-
гида тутаётган ҳижрон дардларини шу қуд-
рат билан енгиб яшарди. У сабр-тоқат, ма-
тонат, вафо-садоқатнинг гўзал тимсоли эди.
Аёл бахти!

Мендек аёл бахтига
Тақдир маликани кўрганми лойиқ?
Халқ меҳрида, ёрман эл шўҳратига,
Бахтли аёл деса, ҳақин халойиқ, —
деганида у нақадар ҳақ эди!
Кўпчилигимизга елкасини тутиб, опичлаб

ижод сўқмоқларидан олиб ўтиб, юксаклик-
ларга кўтарди. Паноҳига олиб, ҳимоя қилди.
Ҳаволаниб кетганимизда қаттиққўл онадай
тергаб, қийинчиликлардан довдираб қолга-
нимизда меҳру эътиборини аямади. Эвази-
га ҳеч нарса таъма қилмасди у. Тугилган ку-
нида фақат гул кўтариб борардиқ. Гуллари-
мизга таъриф бериб, ўз кўли билан нозик
гудонларга солар ва Ҳамид Олимжоннинг
ёшликдаги портрети тағига оҳиста кўярди.
Шоирнинг нафис мўйқаламда чизилган

навқирон ёшлик сурати вафодор су-
юклисининг таваллуд кунини нишон-
лашга келгандек бахтиёр боқарди.

Зулфияхонимнинг Чимкент кўчасидаги уйи
бундай кунларда ҳаммага очик
бўларди. Кираверишдаги дах-
лизда Зулфия табассумдан ча-
рақлаб турар, пешонамиздан
ўпар ва бизни хижолатга қўйиб
тўрға чорларди. Таваллуд ай-
ёми ажиб мушоирага айланар-
ди. Ҳар биримизни таърифлаб, сўз берар ва
мушоирага чорларди. Аввал Ҳамид Олимжон-
дан ўқирдик, тўрда кўр тўкиб ўтирган Шои-
ра яшариб кетар, шоирнинг шеърини биз бил-
лан бирга тақорларди. Зулфиядан, ўзимиз-
дан ўқирдик. Зулфияхоним даврасининг
меҳмонлари халқимизнинг фозилаю оқила
машхур аёллари бўларди: Нозимахоним
Дехқонхўжаева, Сабоҳат Азимжоновна,
Сайёра Раҳматуллоева, Хосиятхон Ёқубжоновна,
Суймихон Фаниева, Машхура Султонова,
Кумри Абдуллаева, Муқаддамхон Ашрапова,
Шоҳидохоним Шоҳимардоннова... Гулга, шеър
завқига чулганган хона дунё қадар кенгайиб
кетар, ундаги меҳру муҳаббат, вафо-садоқат
шуваллари юракларимизга ҳарорат
сочарди.

Шоира, фольклоршунос олима, суҳбати
жон ҳузур Музаёйна Алавия, назокатли
шоира Саида Зуннунова, лафзидан фазал
дурлари сочилган Кибриё Қаҳҳоровалар
таҳририятга тез-тез келиб турар, уларнинг
гурунларидан бизнинг ҳам баҳри дилимиз
яйраб кетарди.

Устозимиз бизларни "беш гўзал достоним"
деб таърифлаганди. Эътиборхон опа, Гулчех-
ралар, Ҳалимахон ва камина бу сийловдан
хузурланиб юрардиқ.

Зулфия опа меҳрга меҳр билан жавоб қай-
тарар, илтифотли эди. Бирор газета ёки жур-
налда шеърлари чиқса, дарҳол кўнғироқ
қилиб миннатдорчилик билдирарди. Байрам-

лар арафасида ишлари жуда тигиз бўлиб
кетарди. Мажлислар, анжуманлардан вақт
чегириб, икки-уч кунлаб дўстлари, сафдош-
лари, мухлислари ва барча муаллифларга
табриқномалар ёзишга ўтирарди. Тайёр хат-
ларнинг ёнларига икки оғиз илқ сўз, икки
сатрғина чиройли шеър қўшиб кўярди.
"Янги шеърларингизни соғиндим", "Сизни
ардоқлаб", "Ёрқин ва гўзал илҳом тилайман",
"Нега камнамозиз" каби самимий сўзлар ўз
кўллари билан ёзилган бўларди. Турли ви-
лоятларимизда, қардош республикаларда
камол топаётган ўнлаб Зулфия қизалоқлар
дан мактублар келарди. Уларнинг барчаси-
га устоз жавоб ёзар, тўхталар юборарди.

Ойдин ҲОЖИЕВА, Ўзбекистон халқ шоири

ОҲАНРАБО

Бир гал опа қўлимга атлас мато тутқазди ва
иккита қўйлақча тиктириб келишимни сўра-
ди. Аввалги "Тулистон" ресторани рўпара-
сида тикувчилик ателеси бўларди. Чеварга
атласни бериб, тўрт-беш ёшлик қизалоққа
мос иккита қўйлақча тикиб беришини илти-
мос қилдим. Қизанинги ўзи кани, деб сўраб
қолди чевар. Уларнинг бири Озарбайжон-
нинг Нахичиван, бири эса олис вилоятда
яшашини, исмлари Зулфиялигию шоира Зул-
фия уларнинг тугилган кунларига тўхфа
юбормоқчи эканликларини айтдим. Зийрак-
кина ёшгина чевар. "Эҳ-ҳа, шунақа демай-
сизми, атласингизни олиб қўйинг, беш яшар-
лик жияним бор. Атласим ҳам бор, индинга
келинг, тайёр бўлади", деди. Шундай қилиб,
қизалоқларга иккита чиройли қўйлақ тикиб
берди, қўл ҳақи ҳам олмади. Зулфияхоним
адашларига ширин сўзлар ва табриқ дуола-
рини битиб берди, почта орқали жўнатиб
юбордиқ.

Бундай олижаноб ишларининг кўп гувоҳи
бўлганман.

Зулфияхоним жуда андишали, ҳаёли, ҳар
бир сўзини етти ўйлаб бир гапирадиган ин-
сон эди. Ҳикоялар, мақолалар, очерклар, энг
кичкина маслаҳатларда ҳам ибосиз, кўпол-
роқ сўзлар бўлса, ниҳоятда ўринли таҳрир-
лар киритарди. Соғлиқ-саломатликка оид ма-
қолаларда одобдан нари айрилган бирор но-
зикроқ сўздан кейин "Минг уэр" деб ёзиб,
қавс ичига олиб кўярди. Инсон муносабат-

Бу назм боғига қиролмас хазон,
Бизни маҳв этолмас завод лашкари,
Мен кетсам, мунғаймас умрим ҳеч қачон,
Бу боғлар — бир боғлар бўлади ҳали...

Ҳамон эътиқодим — ҳақиқат, ҳақдир,
Сўзлайман, юзимни тутиб Каъбага.
Емира олмайдми ўткинчи тақдир,
Осуда ўтали руҳим абадга.

Эъозлар, ардоғлар учун ташаккур,
Асли сиз офтобим, мен зиёсиман.
Тонгларингиз кулсин дориламон, ҳур,
Бахтим шул — ўзбекининг Зулфиясиман.

1995

Соғинишда

Қанча бўлди кўрмаганимга,
Эй, қалбимнинг дилбари шоир!
Қанча бўлди бирга ўлтириб,
Сўзлашмадик дилларга доир.

Дил-чи, дилим унутиб бўлмас,
Ишқ кўшиғи ёзилган китоб.
Ҳаёл хиёл чертиб ўтдим —
Тониб бер деб қилади хитоб.

Иккимизга маълум бир қудрат
Йиллар ўта сенга тортади.
Унутайин дейману, фақат
Дилда унинг ўти ортади.

Ҳам табиат, ҳам дўст, ҳам рақиб,
Барчасини қолдириб доғда,
Кўришасан-у, яна тирилса
Ўша улган бўса дулоғда.

Юрагимнинг шоҳи деб сени,
Майли, бу гал ўзим тиз чўксам.
Хузурингда бахтдан тебараниб,
Ишқ ва соғинч ёшини тўксам.

1950

Сени қуйлайман, ҳаёт!

Яшаш азиз ҳисси танда кезганда,
Умр кўпи кечиб, армон дилин эзганда,
Ҳатто ўзи хаста, заиф сезганда,
Оғир, бенаф ўйдан юрак безганда,
Сени қуйлайман, ҳаёт!
Ҳар саҳфанг ўқилғич янги бир китоб,
Ўтмишми, эртами туғилар ҳар боб —
Яшаш ва ёзишга қилганда хитоб,
Сукут хижолатини енгмоқ азмида,
Сени қуйлайман, ҳаёт!

Ҳар фасл бир ажиб тароват тўкса,
Тўқин қуз ҳосили шохларини букса,
Янги ризқ-ёмғир, қор тоғларга чўкса,
Баҳор гулин кўзга суртмоқ азмида,
Сени қуйлайман, ҳаёт!

Сен ўзинг кун сари ўсган фарзандим,
Гоҳ чақноқ шолдингим, гоҳ аччиқ зардим.
Меҳнат зафарларим, бешифо дардим,
Дўстдан меҳр — мактуб кутмоқ азмида,
Сени қуйлайман, ҳаёт!

Сенинг ўзинг ширин ва тансиқ тўхфа,
Ҳар умр бахт шонини йўғурар супра,
Йўғурмоқ минг тахлит ва минг бир турфа;
Бу мактабни қайта ўтмоқ азмида,
Сени қуйлайман, ҳаёт!

Қуйлайман, қуйламоқ кун сари мушкул,
Мен сенман, сен менинг борлигим буткул.
Елкамга юк ортиб, қўлимдан таттиқ,
Бу бахтни назмга тўқмоқ азмида,
Сени қуйлайман, ҳаёт!

1970

Умр ўтмакда... Ўқинчдан йўқ из,
Қалб меҳнатга, қаламга чақноқ,
Гоҳ бахтсизлик ютар бахтимиз,
Лекин ҳаёт дилбардир ҳар чок.

Яйратганда яйрадим хушбахт,
Синганим йўқ чалса-да бўрон.
Гарчанд мен бир кам ҳосил дарахт,
Неъматимда тирикдир ҳис, жон.

Умр ўтган умрга

Ҳаёт китобимни беҳос varaқлаб,
Мен ўтган умрга ачинмай қўйдим.
Табассум ўрнида кулдим чарақлаб,
Суйиш керак бўлса — телбача сўйдим.

Кийганим ипақми,
чигми ё кимхоб,
Юрак бойлигидан қилмабсан парво.
Мени оғушлаган ҳаёт нақ офтоб,
Янги кўшиқ талаб бунда ҳар сабоқ.

Мен ўтган умрга ачинмай қўйдим,
Ҳеч кимда кўрмайин умримга ўхшаш:
Сўйдим,
Эркаландим,
Айрилдим,
Куйдим,
Издат нима билдим,
Шу-да бир яшаш!

1973

ланганида севинчдан боши осмонга етган-
ди. 80 йиллик таваллуд байрами шоирага
қайтадан бахту сурур бағишлади. Ўша кун-
лари "Хотирам синиқлари" достони ва "Бу
оқшом" шеъри Истиклолга жўшқин фаҳрия,
шукроналикнинг олий намунаси бўлиб ада-
бий жамоатчиликни ҳайратга солди. Юбилей
оқшомда Президентимизнинг қутловнома-
сини оларкан, шоира уни уч бор пешонаси-
га теккизиб, тавоф қилди. Бу чинакам
шарқона одоб, эҳтиром, эъзоз белгиси эди.
"Туркистон" саройининг мунаққаш устун-
ларини жаранглашиб буюк ҳаяжон билан
ўқилган шеър — "саксон йил ловуллаб сўнма-
ган ўтининг" тафти она халқимизнинг кўнглида
яна бир қарра истиқлолга садоқат чирокла-
рини ёқди.

Ҳикматлар бағрида дур, марваридим
Аждолларим менга ифтихор, гурур.
Шу мавжлардан томган нуфра умидим
Шоира қизларим бахш этган сурур...

Шоиранинг оташин нутқини тинглаб унинг
қалбида ҳали ҳам навқиронлик олови
ловуллаб турганига гувоҳ бўлган эди
мухлислари.

Хурият, келдинг-эй, нахотки келдинг,
Керат йўлларингда пинҳона толдим.
Менинг ота-онам, жон Ватанимда,
Элим тақдирда абадий қолдинг!

Келдинг-эй, Истиклол, истиқбол бўлиб,
Қалбимга насиминг билан йўл солдинг.
Сен шу ҳур назмга ихтиёр бериб,
Мен оғир булутдек бир ёғиб олдим...

Шундай комил ишонч ва ифтихор билан
ёган эди халқимизнинг ёруғ кунларидан шод
бўлиб шоира. Истиклол замони Зулфия но-
мини абадиятга муҳради, Унинг мунаввар
сиймоси Мангулик тимсоли бўлиб шахримиз-
нинг сўлим гўшасида қад кўтарди. Ҳар йили
баҳорнинг биринчи кунда кўксиди Зулфия
сиймосини порлатиб навниҳол Зулфиялар
сафимизга кириб келадилар. Зулфиянинг
овози, сўзлари, ёшлиғи бўлиб кўзимизни
қувонтириб юради улар. Зулфиянинг боғла-
рида навқиронлик, меҳр-муҳаббат, садоқат,
нафосат, Ватанга сўнмас эътиқод чечакла-
ри очилаверади. Бу боғлар хазон бўлмайди,
шоира айтганидек, уни маҳв этолмас хазон
лашқари...

Салом сенга, эй Зулфиядан мужда
келтирган Баҳор!

Бу воқеа Сивас туманларидан бирида бўлиб ўтган. Мен аниқ жойини айтмайман, негаки қахрамони-мизни у ўлкаларда ҳамма яхши та-нийдим. Шундай экан, уни яна ҳам-мага айтишнинг нима кераги бор...

Адвокат Ибо воқеанинг гувоҳи бўлганини тасдиқлайди, одамлар эса у ҳаммасини ўйлаб топган дейишади. Менимча, адвокат Ибо чиндан гувоҳи бўлганини ёки ҳам-масини ўйлаб топганини, бу муҳим эмас, муҳими воқеа жуда қизиқ.

Ибонинг ҳикоясига ўтайлик. Қиш кирди. Сиваснинг шафқат-сиз киши... Уларнинг томида икки метрга яқин қор тўпланди. Хар қалай кундузи чиқса бўлар-ди, аммо у тунда чиқди ва томи қордан тазалай бошлади. Белку-раки кўйиб, муштутига сигарет тикди. Тунги байрамона осмон-дан кўз узоқламай боши айланди. Тутунни ҳам ой томонга қараб пуфлади... Орзулади...

Хаёллари ўтган кунларга, узоқ-узоқларга кетди... Айнан шу дам-да қичқириб ва узун яна қичқир-ди... бўлди. — Кўшиллар! Ёрдам беринг! Улаяман! Бу ёққа!

Кўшиллар бу овозни эшитибок югуришди ва... Улар нимани кўришди денг: қахрамонимиз томдан кулаб тушган, қорда ду-малаб ётибди. Ўзига тегишга кўймади, оғриқ эвр... Суюқнинг сингани аниқ... Бечора шу дамда бир қон синган суюкдек бўлиб дод соларди.

Ибо суюкли қопни чанага юк-лади-да, олиб кетди. Деярли бир кеча-кундуз юриб шифохоначага борди. Травматолог беморни кўради: — Ие, ие кўп йиллардан бери ишлаб бунақасини кўрма-

ган эдим, — деб хайратланди. Операция узоқ давом этди. Травматолог ҳамон таажублан-нишдан толмас, бу одам қандай қилиб икки оёғини баробар син-дириб, олганини сўрайверарди. Оёқни, албатта синдириш мум-кин, аммо бундай ҳолда бу қан-дай содир бўлдики? Жумбоқ шифокорга тинчлик бермасди.

Шифокорнинг тинимсиз сўро-видан безган қахрамонимиз, ҳеч кимга айтмаслик, сир сақлаш шарти билан рози бўлди. Ҳатто қасам ҳам ичирди.

Шифокор сир сақлашга қасам ичди. Бемор ҳикоясини бошлади: — Қирқ йил аввал... — Қирқ йил аввалгини қўй, яхшиси, айтчи, томдан қандай йиқилдинг?

— Қирқ йил аввал... — Сенга айтганман, менга қирқ йил аввал нима бўлганининг қизиги йўқ. Сен қандай қилиб, бир йўла иккала оёғингни синди-ришни урдаладинг?

— Ҳа, мен сизга худди шуни гапирганман, Қирқ йил аввал... — Қайсар эш-шак экансан, яқинроқдан кел. Қирқ йил аввал оёғингни синдириганинг йўқ-ку... Сенинг қирқ йил аввалингни ким эшитидади?..

— Ҳа, ўша қирқ йил аввалги воқеа бўлмаганда, мен оёғимни синдирмаган бўлардим. — Майли, билганингни қил. Гапир.

...Мен ўшанда ўн саккиз ёш, мўйловим энди чиқа бошлаган, ҳали аёлларни билмаган пайтлар-им эди. У вақтларда ов билан

қизиқардим. Одатда милтиқни олардим-да тоғлар, ўрмонларни кезардим. Қиш кирди. Совуқ, Одам бўйи қор. Ов қилгани тоққа жўнадим. Қор остида сўқмоқни кўриб бўлмас, хар томон туман, аммо омадим келдиёв. Халтамни қуш-лар, қуёнлар билан тўлдирдим. Бу-

Азиз НЕСИН

ҚИРҚ ЙИЛ ИЛГАРИ

ғини шохидан ушлаб судрадим. Бўрон бошланди, ерним, осмон-ни ҳам кўриб бўлмайдим. Таваккал қилиб узоқ юрдим, ўрмонда экан-ман. Бироз енгиллашгандай туюл-ди, хар қалай бу ерда шамол унча-лик иззиллатмапти. Бир зумда

Шунда бирдан олдин-даги шуълага кўзим туш-ди. Шуъла — демак инсон, том, ўй, иссиқ... Ёруғликка қараб боряман-ну унинг яқин ёки олислигини би-лолмайман... Юрдим, етиб ҳам бордим, бироз эшикни таққилла-тишга мадорим етмади, остонада куладим. Йиқилаётди бақирган-ман, шекилли, эшик очилди: ос-тонада аёл пайдо бўлди. Гўзал-ларнинг гўзали... Эшик орасида суратдек турибди, мен бўлса бу-ғининг шохидан тутиб қорда ётиб-ман, бироз туришга мадорим йўқ.

— Вой, бечора йигит, роса чарчабсан. — Мени кўтариб уйга олиб кир-ди. Уй иссиқ эди. Ҳаққда ўт ёниб турарди.

— Бечора, бутунлай музлаб қолибсан. Ҳамма нарсангни еч, яхшилаб артин, манавиларни

кийиб ол, — деб кийим узатди. Мен у айтгандай қилиб, ўчоқ ёнидаги оромкурисига чўкдим. Аёл тез орада чой олиб кирди. — Иссиқ-иссиқ ич, ичингдан исийсан.

Маълум вақт ўтгач у столга, тўғрироғи, шохона дастурхонга тақлиф этди. Ранг-баранг егулик-лар, ширинликлар... Мен оқатга ташландим, тезда қоринни тўйдирдим. Чарчоқ енгди, иссиқ элитди. Киприklarимга тош осиб қўйгандек хис қил-дим. Ҳуқу босиб келди. У билан курашишга кучим етмади, бошим ўз-ўзидан эгилди.

— Уйкунг келяптими? Бор, ётақол... У мени хобхонага олиб кирди. Эшикни ёпиб чиқиб кетди. Ечи-ниб икки кишилик юмшоқ кўрпа-ни ёстиққа чўзилдим. Қанча вақт ўтди билмайман, бир пайт эшик очилиб аёл кириб келди. Тарал-ди, қоринини тўйдирди, кийим-бош берди. Менга яна нима керак?

— Сенга раҳмат, мен яна нима хоҳлашим мумкин. Ҳаммаси эвр, раҳмат, — дедим чин кўнгилдан. — Демак, сен ҳеч нарса хоҳла-майсан?

Мен яна қайта-қайта миннат-дорлик билдирдим, ҳеч нарса че-ракмаслигини айтдим. Аёл чуқур хўрсинди, нега бундай қилгани-

ни мен тушунмадим. Яна бир неча дақиқа турди-да, кейин хонадан чиқиб кетди.

Ойнадан тушаётган қуёш нури кўзимга тушганда уйғон-дим. Чошгоҳ бўлган... Тезда кийиниб аёлга раҳмат айтдим. Миннатдорлик сифатида буғи, қуёнларни қолдирмоқчи бўлган-дим, у жиддий қаршилиқ қилди. Мен яна буғининг шохидан ту-тиб йўлга тушим тез орада уй-имга етиб олдим.

Мана, бор гап шу, доктор... Шунча йил ўтди. Мана, олтимиш ёш яқинлашяпти... Кел, жиндий нафас ростлай, чекиб олай де-дим... Шунда ёдимга ўша тун кел-ди... Шунда ёдимга ўша аёл нима демоқчи бўлганини билдим. Ахир, буни билмасдан ўлиб кетишим ҳам мумкин эди.

Шифокор беморни эшитиб деди: — Модомики шундай экан, оёғинг билан эмас, қалланг бил-ла тушсан яхши бўларкан. Аёл-нинг ўша хўрсиниши учун қовоқ бошинг пачоқ бўлиши керак эди.

Ибо бу воқеани сир сақлашга сўз бергани учун ҳам Сивасда уни билмайдиган одам йўқ. Менга ҳам бу гаплар катта сир сифатида айтилган.

ни мен тушунмадим. Яна бир неча дақиқа турди-да, кейин хонадан чиқиб кетди.

Ойнадан тушаётган қуёш нури кўзимга тушганда уйғон-дим. Чошгоҳ бўлган... Тезда кийиниб аёлга раҳмат айтдим. Миннатдорлик сифатида буғи, қуёнларни қолдирмоқчи бўлган-дим, у жиддий қаршилиқ қилди. Мен яна буғининг шохидан ту-тиб йўлга тушим тез орада уй-имга етиб олдим.

Мана, бор гап шу, доктор... Шунча йил ўтди. Мана, олтимиш ёш яқинлашяпти... Кел, жиндий нафас ростлай, чекиб олай де-дим... Шунда ёдимга ўша тун кел-ди... Шунда ёдимга ўша аёл нима демоқчи бўлганини билдим. Ахир, буни билмасдан ўлиб кетишим ҳам мумкин эди.

Шифокор беморни эшитиб деди: — Модомики шундай экан, оёғинг билан эмас, қалланг бил-ла тушсан яхши бўларкан. Аёл-нинг ўша хўрсиниши учун қовоқ бошинг пачоқ бўлиши керак эди.

Ибо бу воқеани сир сақлашга сўз бергани учун ҳам Сивасда уни билмайдиган одам йўқ. Менга ҳам бу гаплар катта сир сифатида айтилган.

Шифокор беморни эшитиб деди: — Модомики шундай экан, оёғинг билан эмас, қалланг бил-ла тушсан яхши бўларкан. Аёл-нинг ўша хўрсиниши учун қовоқ бошинг пачоқ бўлиши керак эди.

Ибо бу воқеани сир сақлашга сўз бергани учун ҳам Сивасда уни билмайдиган одам йўқ. Менга ҳам бу гаплар катта сир сифатида айтилган.

Шифокор беморни эшитиб деди: — Модомики шундай экан, оёғинг билан эмас, қалланг бил-ла тушсан яхши бўларкан. Аёл-нинг ўша хўрсиниши учун қовоқ бошинг пачоқ бўлиши керак эди.

Ибо бу воқеани сир сақлашга сўз бергани учун ҳам Сивасда уни билмайдиган одам йўқ. Менга ҳам бу гаплар катта сир сифатида айтилган.

Ибо бу воқеани сир сақлашга сўз бергани учун ҳам Сивасда уни билмайдиган одам йўқ. Менга ҳам бу гаплар катта сир сифатида айтилган.

Дунё — кенг...

Номаълум сулола

Инсоният тамаддунининг бешикларидан бири ҳисобланган қадимий Миср жаҳон илм-фанини ҳайратга солишда давом этаётди. Абидос шаҳрида археологик қидирув иш-ларини олиб бораётган америкалик олимлар ноёб топил-мага дуч келишди. Фиръавнларнинг ўн тўққизинчи суло-ласига тегишли ёдгорликлар бирини ўрганиш жараёнида ўндан ортиқ номаълум даҳмалар аниқланган. Тадқиқотлар натижаси шуни кўрсатдики, ушбу даҳмалар фанда яхши маълум бўлмаган фиръавнлар сулоласига тегишли экан.

Абидосда аниқланган топилмавлар аҳамияти шундаки, ҳозирги кунга қадар ушбу фиръавнлар сулоласи мавжуд-лиги ҳақида фақатгина айрим тахминлар мавжуд эди. Маъ-лумотларда келтирилишича, ушбу сулоланинг ҳукмронли-ги Мисрда кўчманчи гиксос қабилалари ҳужум қилган дав-рга (милоддан аввалги 1800 – 1580 йиллар) тўғри келади. Олд Осиёдан кўчиб келишни бошлаган гиксослар дастлаб мамлакатнинг шимолий қисмини эгаллаган. Бу пайтда Мисрда ҳукмронлик қилган ўн учинчи сулола вакиллари жанубга чекинишга мажбур бўлишди. Кейинчалик ушбу сулола авлодлари пойтахти Фива шаҳрида жойлашган янги сулолага асос солишган. Бироқ Жануб ҳукмдорлари гик-сослар таъйиқига узоқ бардош бера олишмади. Милод-дан аввалги 1600 йилда асос солинган сулола орадан ярим аср ўтган барҳам топган. Ўша даврда содир бўлган кўп-лаб урушлар натижасида ушбу сулолага даҳмдор деярли ҳеч қандай ҳужжат сақланми қолмаган.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

Колонгаген университети профессори Ким Рихольтнинг фикрича, янги топилма қадимий Миср тарихига оид қараш-ларни буткул янгилатиши мумкин. Сабаби, шу кунга қадар Мисрда ўттиз битта фиръавн сулоласи ҳукмронлик қилган деб ҳисобланарди. Агар тадқиқот ишлари қутилган нати-жани берса, Миср тарихи "Абидос фиръавнлари" деб ата-лувчи янги сулола билан бойиши мумкин.

АДИБ АСАРЛАРИ ХОРИЖДА

Остона шаҳридаги "Шанирак-медиа" нашриётида атоқли қорақалпоқ адиби, Ўзбекистон Қахрамони, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Тулепберген Қайбергеновнинг "Қорақалпоқ достони" трилогиясининг иккинчи жилди "Қарақалпоқ дастаны. Айдоқ би" номи билан алоҳида китоб тарзида чоп этилди. Асарни қозоқ тилига Зулқарнай Сакиули ўғирган.

Трилогиянинг "Маман-бий афеонаси" номли биринчи китоби 2008 йили муаллифнинг ҳаёт-лик чоғида "Аударма" нашриётида қозоқ тили-да нашр этилган эди. "Қорақалпоқ досто-ни" трилогияси қорақалпоқ халқининг XVIII-XIX асрлардаги аянчи қисмати ва қахра-монона ҳаёти саҳифаларига бағишланган бўлиб, маз-кур йирик асар муаллиф ижо-дида алоҳида ўрин тутди.

Асарлари инглиз, испан, япон ва бошқа тилларда чоп этилган адибнинг "Қорақалпоқ кизи" романи эса 2006 йили Кайхан Юкселер томонидан турк тилига ўгирилиб нашр этилган эди. Ушбу асар яқинда Истанбулдаги "Evrensel" нашриёт уйи томонидан қайта чоп қилинди.

Асарлари инглиз, испан, япон ва бошқа тилларда чоп этилган адибнинг "Қорақалпоқ кизи" романи эса 2006 йили Кайхан Юкселер томонидан турк тилига ўгирилиб нашр этилган эди. Ушбу асар яқинда Истанбулдаги "Evrensel" нашриёт уйи томонидан қайта чоп қилинди.

Асарлари инглиз, испан, япон ва бошқа тилларда чоп этилган адибнинг "Қорақалпоқ кизи" романи эса 2006 йили Кайхан Юкселер томонидан турк тилига ўгирилиб нашр этилган эди. Ушбу асар яқинда Истанбулдаги "Evrensel" нашриёт уйи томонидан қайта чоп қилинди.

Асарлари инглиз, испан, япон ва бошқа тилларда чоп этилган адибнинг "Қорақалпоқ кизи" романи эса 2006 йили Кайхан Юкселер томонидан турк тилига ўгирилиб нашр этилган эди. Ушбу асар яқинда Истанбулдаги "Evrensel" нашриёт уйи томонидан қайта чоп қилинди.

Асарлари инглиз, испан, япон ва бошқа тилларда чоп этилган адибнинг "Қорақалпоқ кизи" романи эса 2006 йили Кайхан Юкселер томонидан турк тилига ўгирилиб нашр этилган эди. Ушбу асар яқинда Истанбулдаги "Evrensel" нашриёт уйи томонидан қайта чоп қилинди.

Асарлари инглиз, испан, япон ва бошқа тилларда чоп этилган адибнинг "Қорақалпоқ кизи" романи эса 2006 йили Кайхан Юкселер томонидан турк тилига ўгирилиб нашр этилган эди. Ушбу асар яқинда Истанбулдаги "Evrensel" нашриёт уйи томонидан қайта чоп қилинди.

Шу йилнинг 4-9 феврал кунлари Франциянинг Каркефу шаҳрида график рассомларнинг XV халқаро фестивали бўлиб ўтди. Унда жаҳоннинг беш қитъасидан тақлиф этилган ўттиздан ошдиқ энг мохир карикатура усталари қаторида ўзбекистонлик таниқ-

ХАЛҚАРО КАРИКАТУРА ФЕСТИВАЛИ

ли рассом Махмуд Эшонкулов ҳам ўз асар-лари билан иштирок этди. Рассом фестивалдан олган таассуротлари ҳақида шундай деди: — Бу йилги фестивал-нинг асосий гоёяси ер юзининг турли минтақа-ларида содир бўлаётган нохуш ҳодисалар, инсон-ларнинг тинчлигига раҳна солаётган глобал муам-моларни танқидий назар билан ифодалашга ва шу орқали бу муаммоларга дунё жамоатчилиги эъти-борини жалб этишга қаратилган. Кўргазмадан ўрин олган асарларнинг салмоқли қисми экология, тиб-бийёт, диний бағрикенглик, гиёҳвандликка қарши кураш каби долзарб мавзуларга бағишлангани ҳам буни тасдиқлайди. Шунингдек, фестивал жараёни-

да томошабинлар билан мулоқот қилиш, турли давра суҳбатларида иштирок этиб, хорижлик ижодкор ва мутахассислар билан фикр алмашиш имконига эга бўлди.

Шу ўринда таъкидлаш лозимки, Махмуд Эшонку-

Бўлиб ўтган фестивалдаги фаол иштироки учун М.Эшонкулов Каркефу шаҳри ҳокимлигининг эсда-лик медали билан тақдирланди.

Мадина ШУКУРОВА, талаба

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти бўш (вакант) ўринларга кафедралар бўйича кафедра мудири, профессор, доцент, катта ўқитувчи, ўқитувчи лавозимларига танлов эълон

«Эстрада ва оммавий томошалар санъати» кафедрасига доцент (1), «Муסיқий-назарий фанлар» кафедрасига катта ўқитувчи (1), «Чолгу ижрочилиги» кафедрасига катта ўқитувчи (1), «Саҳна нутқи» кафедрасига ўқитувчи (1), «Муסיқали, драматик театр ва кино санъати» кафедрасига ўқитувчи (1), «Тиллар ва адабиёт» кафедрасига ўқитувчи (1).

Танловда иштирок этиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим: 1. Ректор номига ариза; 2. Ишловчининг шахсий варақаси; 3. Маълумоти, илмий даражаси, илмий унвони ҳақидаги диплом нусхалари; 4. Паспорт нусхаси; 5. Илмий ишлар рўйхати (илмий котиб томонидан тасдиқланган ҳолда); 6. Малака оширилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси; 7. Меҳнат дафтарчасининг нусхаси.

Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб 1 ой муддатда қабул қилинади. Манзил: 100164, Тошкент шаҳри, Яланғоч даҳаси, 127 «а» уй. Телефонлар: 230-28-02, 230-28-11.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati. Бош муҳаррир Саъдулла ҲАКИМ. Манзил: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32. Қабулхона — 233-52-91. Электрон манзил: uzas@mc.s.uz

Махрумига келган қўғалмавлар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтариқмайди. Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ. Навбатчи муҳаррир — Барно СУЛТОНОВА. Саҳифаловчи — Элёр МАХМУДОВ.

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ. СОТУВДА НАРХИ ЭРКИК. ISSN 2383-614X. Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топширилди — 21.48.